

ALLIBERAMENT

nº 9

març 1970

LES DUES DRETES DE CATALUNYA

Espanya ha estat sempre un país d'extrema dreta. Els sectors oligàrquics el dominen amb energia i eficàcia. Tenen un objectiu immutable: durar sense canvis; continuar acaparant, sense cap concessió, els privilegis del diner i de la gestió política.

L'aspiració conservadora dels nuclis reaccionaris no és pas un fenomen típicament espanyol. Sí que ho és en canvi, almenys a Europa, la intransigència absoluta amb què es manifesta aquella aspiració. Per dir-ho en expressió simplista, les dretes espanyoles són més de dretes que totes les altres dretes. No es tracta d'un fet actual, esporàdic. Es tracta d'una veritable constant històrica. Cal considerar, a més, que les dretes han manat gairebé sempre i, per regla general, completament soles. Els progressos eventuals de l'esquerra, o de les posicions centristes moderades, han acabat per ser liquidats sense deixar rastre. No és exagerat de dir que la història de la política oficial d'Espanya es confon amb la història de la seva dreta, una dreta extrema, exclusivista i recalciçant. Els resultats d'aquesta coincidència són particularíssims. Seria difícil de trobar un país on la llibertat política i social no superi de molt la de cent anys enrera. El progrés, frenat o no, rarament es detura en perspectives tan llargues. Espanya és una excepció de la norma. Avui la veiem bastant per dessota, políticament, d'allò que era durant la República de 1873 o als temps d'agitació que la precediren.

¿ Com és possible aquesta raresa? ¿ Basta a explicar-la la misèria cultural i econòmica del poble espanyol? Creiem que no. Les raons de la monstruositat política espanyola obeeixen més aviat a la circumstància que Espanya no va fer, en general, la revolució burgesa. Si havia adormit massa confiant en l'or de les Índies o tancant-se en un pensament d'arrel teocràtica, per això els dos pilars mestres de l'antic règim, del despotisme il·lustrat, no arribaren mai a caure. Se salvà íntegrament l'aristocràcia latifundista. Sobrevisqué el control ideològic d'una Església que, malgrat la Desamortització, seria encara terratinent i, quasi com abans, paràsita. Amb l'una i l'altra suraria, amb poques reculades, el vell mite del poder per dret diví. Les essències del segle XVIII no es perdien a Espanya.

Això no vol dir que la burgesia no fes acte de presència. Un progrés industrial modest però inevitable comportava l'ascensió dels estaments burgesos. La monarquia borbònica hagué d'acceptar-los per exigències tècniques i també com a fons ideològic per combatre els carlins. Foren admesos de paraula els principis liberals de la classe en alça. S'estudià la implantació del joc democràtic que constituïa la projecció política d'aquells principis. Tot quedà en discursos i ventades efímeres. La carcassa del vell règim dominava el poder. La burgesia hagué d'entrar-hi per la porta de servei, sotmesa a una depuració rigorosíssima. No es produí, doncs, una revolució burgesa, sinó únicament una infiltració de la burgesia als cercles de govern. Infiltració domesticada per una assimilació que es fonamentava en recursos de força.

Cada període relativament favorable a la burgesia -i, per tant, al liberalisme democràtic- era equilibrat per fases de contracop militar, suspensió de garanties i mesures anticonstitucionals. La successió d'etapes reaccionàries era fatal per a una burgesia sense plataformes econòmiques vigoroses. S'infiltrava al poder, sí, però ho feia a batzegades. Hi situava cada vegada contingents molt reduïts. La vella dreta s'aplicava a pair-los en la impunitat de les tângades d'emergència. Els procediments de digestió eren diversos: convertir la burgesia en terratinent, gràcies a les finques desamortitzades; aristocratitzar-la en part, repartint-hi nous títols nobilia-